

S A A M H O R I G H E I D

Serie 'Grondwoorden

Twee weken geleden vond de eerste grote demonstratie op het Museumplein plaats tegen de huidige corona-maatregelen. Ik had die dag gewerkt in het Wereldhuis en fietste nietsvermoedend over de van Baerlestraat toen ik ineens opgehouden werd door een joelende groep mensen op het fietspad. In de verte zag ik waterkanonnen en grote politiepaarden. Een vrouw ging voor me staan en hield haar bord omhoog waarop met rode letters stond: 'WE WILLEN ONZE VRIJHEID TERUG!' Ik dacht op dat moment vooral: mag ik dan ook mijn vrijheid terug om naar huis te kunnen fietsen?

Een paar dagen later stond er in Trouw een profiel van de demonstranten en 1 van hen, een vrouw uit Bergen op Zoom zei: 'Ik ben zo blij dat ik daar was. Eindelijk werd mijn perspectief niet meer opzij geschoven. Op het Museumplein voelde ik me geen eenling meer.' Die opmerking zette mij aan het denken. Want, je geen eenling meer voelen, samen met anderen naar een hoger doel streven, is dat niet precies wat saamhorigheid is? Dat kernwoord dat ons, zo lezen we in de flyer van deze prekenserie, kan helpen bij het leiden van een zinvol leven. Ik denk ook dat dat klopt, dat saamhorigheid an sich een positief begrip is, maar er zit ook altijd een moreel component aan vast. Want de twee vragen die je je bij saamhorigheid altijd moet stellen zijn: met welk doel ben je saamhorig? En hoe geef je vorm aan het streven naar dat doel? Doe je dat met of zonder geweld, in of uitsluitend? Met ruimte voor het individu, of alleen de massa? Daar hangt veel van af en precies dát kan saamhorigheid tot een deugd, maar ook tot een gevaar maken.

De schrijfster Nelleke Noordervliet wijdde vorige week, ook in Trouw, haar column aan een andere demonstratie op het Museumplein, die in 1981 tegen kernwapens – misschien waren sommigen van u daar wel bij. Ze schrijft: 'Velen zullen aan die demonstratie prachtige herinneringen bewaren: de saamhorigheid, het verheven doel. Dat geldt ook voor menig massaal eer- of rouwbetoon. De massa kan een lieve, goede, mooie massa zijn. Het individu gaat op in het geheel en in de gezamenlijke emotie en van die kracht gaat een grote verleiding uit (...) [Maar] staand aan de rand van die massa in 1981 voelde ik ook hoe weinig ervoor nodig was in de menigte een vlam van withete woede en vernielzucht te ontsteken. Een woord. Een gebaar. Een lied. Een kreet. Zoals een enorme zwerm spreuwen opeens een andere formatie aanneemt. Wanneer de massa een meute wordt, opgehitst door een leider, komen negatieve krachten vrij waaraan niemand in die menigte zich kan onttrekken.' Zie de bestorming van het Capitool in Washington en vele andere voorbeelden in de geschiedenis.

En in die geschiedenis, veel langer geleden, werd het Lukasevangelie opgeschreven waaruit we net een kort fragment hoorden. Het gaat daar over zeventig mensen die door Jezus worden aangespoord om erop uit te trekken, zich als lammeren tussen de wolven te begeven – het is niet zonder risico en dan ook nog zonder geld, zonder tas, ja zelfs zonder sandalen. Er wordt dus nogal wat van deze mensen gevraagd en je zou haast denken dat ook zij zijn opgehitst door een leider en hun autonomie hebben moeten inruilen voor dat hogere doel: het verkondigen van een Messiaanse boodschap. Betreft het hier dus saamhorigheid in de gevaarlijke zin van het woord?

Maar de bijbel zou de bijbel niet zijn als er niet een diepere laag onder de tekst zat. Zo is het getal 70, net zoals alle getallen in de bijbel, niet willekeurig gekozen. Het vormt een echo naar het Oude Testament waarin wordt gesproken over de 70 volkeren als beeld voor de hele wereld. 70 staat dus in deze Lukastekst volgens mij voor een bonte stoet van mensen uit alle windhoeken die als gemeenschappelijk doel hebben om van huis tot huis gaan, zieken te genezen en de boodschap te verkondigen dat het Koninkrijk van God dichtbij is.

Maar wat is dat dan, dat Koninkrijk van God –hoe zo dichtbij - waar is het te vinden? Daarover schreef Huub Oosterhuis een prachtig stuk in zijn boekje 'Mensen voor dag en dauw' uit 1976. Hij schrijft: 'Dat koninkrijk van God is zo ver weg als een mens ver weg en vervreemd van zichzelf kan zijn. Maar dus ook zo dichtbij als een mens dichtbij aan zichzelf kan zijn. (...) Het is zo dichtbij als een mens dichtbij zijn naaste is. Jezus van Nazareth wijst iedere mens aan als een mogelijk begin van 'Koninkrijk van God'. Jij nu, niemand is niet goed genoeg.'

Ik vind dat zo'n mooie tekst omdat die laat zien dat het te doen is, omdat het gaat over ons nu hier bij elkaar. Maar betekent dat dan ook wij afstand moeten doen van ons bezit? Van wat ons dierbaar is? Nee, in de Lukas-tekst wordt bedoeld dat je in dat streven naar vrede, naar dat Koninkrijk van God geen geheime agenda of eigenbelang moet hebben, dat je je losmaakt van dingen die je afhouden van dat visioen. Als we dat samen kunnen, dan is het Koninkrijk dichtbij.

En dat is precies waar deze Dominicus naar streeft. We mogen een bonte stoet van mensen zijn, met heel verschillende meningen en eigenschappen, we zijn oud, jong, gelovig, twijfelend, maar er is een kern die ons samenbindt en die saamhorig maakt: het met elkaar gemeenschap zijn en van daaruit streven naar die nieuwe, rechtvaardige wereld.

Het blijft juist daarom ook zo wrang dat ik u via een beeldscherm moet toespreken. Dat u hier niet bent, dat we elkaar niet in de ogen kunnen kijken, laat staan een hand mogen geven, of een omhelzing. Maar we zijn er vanuit onze huizen, we blijven verbonden via deze diensten en er gebeurt nog meer om die saamhorigheid te bewaren, zo kunt u vanmiddag meezingen met de eerste digitale lieddag en wordt er in het kader van Valentijnsdag een koekjesbak-actie gelanceerd – waarover meer bij de mededelingen.

Alle rellen die de afgelopen dagen hebben plaatsgevonden in het land werden opgevolgd door verontwaardiging, door schoonmaakacties van jongeren, geldinzamelingen voor gedupeerde winkeliers – allemaal ontroerende blijken van liefde, van samen staan we sterk. Dat is het grotere verband waar we deel vanuit mogen maken, wat juist in deze tijd harder nodig is dan ooit.

En er is nog iets. Als de mens weer uit de massa stapt, terugkomt bij zichzelf, dan ontstaat er vaak reflectie. Vele jongens die de afgelopen weken met stenen hebben gegooid, hadden daar later spijt van. Ze zeiden: 'ik werd meegesleept, herkende mezelf niet meer.' Moge ook deze mensen plaatsen vinden waar ze zich weer onderdeel weten van een groter, liefdevoller verband.

En dan is het

Zijn geest die ons tezamen voegt

en liefde die ons maakt tot zijn gemeente

Zo moge het zijn.

Geeske Hovingh

We lezen: Lukas 10: 1-9

Geeske Hovingh is bereikbaar via 'lt@dominicusamsterdam.nl' ('tav Geeske Hovingh')